

Ellen Kooi

Kinderen staan in het sombere waterrijke Nederlandse landschap. Gevaarlijk dansend, dicht bij het donkere water van een kanaal. Verscholen in bomen zoals vogels. Benen gevangen in de grond. Eenzaam op verlaten plaatsen roepen ze intense gevoelens van kwetsbaarheid op. Ellen Kooi is de ultieme vertegenwoordigster van de fotografie van de verbeelding.

De grote foto's van Ellen Kooi tonen Nederlandse landschappen met hun vlakke, natte gebieden die zich uitstrekken zover het oog kan zien. Beekjes kabbelen tussen de groene, in keurige rijen geplante bomen. Bloemvelden waar de heldere kleuren het karakter bepalen spelen de hoofdrol in hun omgeving. Het zijn juist deze typische polderlandschappen gehuld in mistige en vaag melancholische sferen die het decor vormen voor minieme gebeurtenissen. Ze zijn zowel mysterieus als speels, maar verstoren subtiel of zelfs moedwillig deze ordelijke, schilderachtige rust. Het is alsof er zich in de foto's van Ellen Kooi altijd iets achter de schermen afspeelt, iets dubbelzinnigs, wat ons heen en weer slingert tussen betovering en waanzin, vermaak en onbehagen.

Scheppingsdrift

De scheppingsdrift openbaarde zich al jong. "Als meisje wilde ik altijd tekenen en dingen maken. Iets uit niets maken. Ik vond fotograferen op zich wel leuk, maar had er nooit aan gedacht dat het ook je beroep kon zijn. Ik maakte overal foto's van, maar ging naar de academie om te tekenen en schilderen. Vrij snel kwam ik erachter dat dat niet mijn leven was. Ik vond het nogal eenzaam. Hoewel het vertellen van een verhaal me meer bezighoudt dan de fotografie, is fotografie niet alleen het gereedschap waarmee ik dat beeld maak. Het magische van de fotografie heeft me altijd geboeid. Dat ene moment waarmee je de suggestie kunt wekken van wat er daarvoor en wat er daarna gebeurd is of nog gaat komen. Dat heb ik ook met film. Voor mezelf is fotografie mijn taal. Je kunt er zo ontzettend veel mee vertellen. Het is iets waar ik altijd mee bezig ben. Ik maak zelfs omwegen als ik ergens naar toe ga om bepaalde plekken te bekijken. Daarom is het soms wel goed om met de beperking van een opdracht te werken. Je wordt gedwongen om alleen daar en nergens anders naar te kijken. Na de derde dag zoeken ontdek je dan toch ineens plekken waarvan je niet had gedacht dat je daar ooit een foto zou maken. Plekken die dan toch weer spannend zijn."

Creëren van filmische situaties

Net als veel andere hedendaagse fotografen bouwt Ellen haar 'stills' op zoals een regisseur dat doet met een film. Via computerbewerking accentueert ze het effect van vervreemding en onwerkelijkheid. Haar voorkeur voor vakkundig gearrangeerde settings waarbij ze balanceert tussen normaliteit en zinloosheid, speelsheid en verstoring, is wellicht het gevolg van haar liefde voor het theater, waar ze haar fotografische carrière begon. Met haar neiging beelden te componeren waarin symbolische, echte en surrealistische elementen met elkaar verweven zijn, creëert ze filmische situaties. Deze voorkeur is terug

te vinden in haar boekenkast. Naast kunst- en fotoboeken prijken veel filmboeken op de planken in de kast. "Indirect ben ik wel door de film geïnspireerd, maar het is vooral de manier van denken die mij intrigeert. Wat mij het meest

“Het gevoel van het landschap vormt de leidraad van de positionering van de modellen”

inspireert is moderne dans. Ik ga vaak naar dansvoorstellingen en heb veel contact met het Nederlands dans-theater. Choreografen herkennen de taal van het lichaam in mijn foto's. Het is heel interessant hoe je een verhaal kunt vertellen met een houding of een ander standpunt. Ik ben een tijdlang volledig theaterfotograaf geweest en heb alles wat los en vast zat in de theaterwereld gefotografeerd. De affiches moesten vaak worden gemaakt op het moment dat het stuk nog niet bestond. Dat was echt heel erg leuk, maar ik kreeg wel steeds meer de behoefte om iets te maken wat meer mijn verhaal was in plaats van een bestaand stuk. Dat ben ik toen gaan doen."

Kinderen in beeld

Het landschap vormt het uitgangspunt voor haar beelden. "Voor mijn foto's ga ik op zoek naar een locatie die iets bij me oproept. Soms heb ik een handeling in mijn hoofd en zoek ik daar een locatie bij, maar ik heb ook wel locaties 'op voorraad' die dan later samenkomen met een idee. Als ik aan een project werk, begraaft ik me helemaal in een bepaalde streek. Ik verdiep me in de geschiedenis en probeer mensen te benaderen. Ik ben opgegroeid in een omgeving met aan de ene kant een drukke nieuwbouwwijk en aan de andere kant het lege land dat bij helder weer werd verlicht door de vuurtorens van de Friese kust. De scheidslijn werd gevormd door een twaalf verdiepingen tellende hoge flat. Deze omgeving heeft mij ervan bewust gemaakt dat je je op de ene plek zo anders kunt voelen dan op de andere plek. Je merkt dat de omgeving een effect op je heeft. Tegelijkertijd vraag ik me ook af hoe je er contact mee krijgt en hoe je je verhoudt met een omgeving. Hoe word je één met een omgeving? Kinderen zijn dat van nature. Zij zijn helemaal daar waar ze op dat moment zijn. Dat is ook de reden waarom ik vaak kinderen gebruik in mijn beelden. 'Grote mensen' hebben altijd een agenda of een doel met het landschap. Opvallend is dat mensen heel vaak denken dat ik kinderen in mijn foto's heb gebruikt, terwijl het meestal volwassenen zijn. Door hoe ze zich gedragen, wat ze doen, lijken het kinderen."

Verhaal van het landschap

De mensen spelen net zo'n grote rol in de foto's als het landschap. Ellen gebruikt in haar foto's zoveel mogelijk de bewoners van het landschap zelf. "Als het echt van belang is dat iemand een bepaalde look heeft, werk ik wel eens met een modellenbureau, maar dat is heel zelden. Ik vind het leuker om me te laten verrassen door wat er op die plek is en daar wat mee te doen. De mensen vertellen het verhaal van het landschap. Zij zijn erdoor gevormd. Als ik rondloop in het landschap, krijg ik een bepaald gevoel. Dat gevoel vormt de leidraad bij het positioneren van de modellen. Hun houding weerspiegelt het gevoel dat de omgeving bij mij oproept. De verhalen die ik vertel, zijn niet alleen de verhalen die ik in het landschap vind. Het is ook wat je meeneemt aan bagage. Mijn manier van werken lijkt een beetje op die van een romanschrijver. De persoonlijke dingen die hij meemaakt, verwerkt hij in taal en ik in beeld. Je kunt op meerdere niveaus naar de foto's kijken. Bijvoorbeeld naar het visuele aspect, maar je kunt ook psychologisch kijken. Wat zijn het voor kinderen en wat is de relatie tussen hen en de omgeving? Komen ze daar vandaan en wat betekent dat? Wat vertelt het verhaal? Niet iedereen haalt het er uit. Het is aan een ieder om te bepalen hoe diep hij in die foto wil duiken."

Wakker liggen

Op een bepaalde manier zijn de foto's van Ellen documentair. "Ik verander niets aan het landschap en toon de mensen die daar wonen. In die zin zit er in mijn werk veel meer werkelijkheid dan je zou verwachten. De foto van het half-Arabisch meisje heb ik gemaakt naar aanleiding van een documentaire over een stoer, vrijgevochten Arabisch meisje. Ze weet als kind zeker dat ze niet zo zal worden als haar moeder en andere vrouwen. Later blijkt dat ze is uitgehuwelijkt, met drie kinderen op een flatje drie hoog achter woont en dat al haar dromen zijn vervlogen. Dit

“Kinderen zijn fijn om mee te werken. Zij zijn daar waar ze op dat moment zijn”

heeft me heel erg aangegrepen en daar heb ik wel een paar nachten van wakker gelegen. De foto toont het meisje op het moment van de overgang. Ze wordt bedreigd, toont haar angst, maar is ook nog strijdbaar. Het kan nog alle kanten op. Een andere foto toont een jongen die aan een boom hangt. Deze is oorspronkelijk gemaakt voor de 'Duchenne foundation', een stichting voor jongeren met een spierziekte. Dit is een ernstige

erfelijke spierziekte die de spieren aantast en verzwakt. De kinderen worden meestal niet ouder dan achttien jaar. De foto is mijn beeld van wat ouders moeten meemaken wanneer hun kind die ziekte krijgt. Het is een soort storm waarvan ik me kan voorstellen dat ouders het zo voelen. Het is geen geheim dat ik de foto voor deze stichting gemaakt heb, maar ik heb niet de behoefte om altijd dat verhaal erbij te vertellen. Als los beeld moet hij ook functioneren."

Echte foto's

Hoewel er ogenschijnlijk veel beeldbewerking aan de beelden te pas komt, is niets minder waar. "Alles wat ik fotografeer is daar echt gebeurd. Ik gebruik beeldbewerking voornamelijk om de beelden aan elkaar te monteren om tot een panoramaformaat te komen. Veel foto's worden groot afgedrukt en daarvoor zou je eigenlijk een technische camera moeten gebruiken. Doordat ik mensen in bepaalde houdingen fotografeer kan dat niet. Ik gebruik 6x7 en fotografeer bepaalde onderdelen een paar keer. Daarna plak ik de foto's aan elkaar. Als er een paal in beeld staat die me stoort, haal ik hem wel weg, maar ik doe veel minder met de computer dan mensen denken, omdat ik voor mezelf een paar grenzen heb bepaald. Maar ook als het beeldbewerking zou zijn, dan nog gaat het om het verhaal dat je vertelt. Het is de fotografie van de verbeelding."

Typisch Nederlands? Niet interessant!

Ellen heeft al veel exposities over de hele wereld gehad. Haar werk was te zien in Parijs, Korea, Frankrijk, Spanje, Moskou en zelfs New York, maar inmiddels heeft thuisland Nederland ook een aantal keer kunnen genieten van haar werk. "Misschien ben ik in het buitenland meer geliefd omdat Nederlanders vaak de neiging hebben om iets wat typisch Nederlands is, zoals mijn landschappen, af te doen als niet interessant. Torch Gallery, die mij vertegenwoordigt, is meer gericht op het buitenland. Nederland is wel belangrijk voor me en ik zou het best leuk vinden om meer in Nederland te laten zien."

Copyright: Ellen Kooi Courtesy
All images: Torch Gallery, Amsterdam
Bronnen: Gigliola Foschi, Silent power, Martine Schneider
www.ellenkooi.nl